

“Filistin” ve “Gazze” Kavramları İçeren Eğitim Bilimleri Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Sistemik Analizi

Systematic Analysis of Graduate Theses in Educational Sciences Containing “Palestine” and “Gaza” Keywords

 Adem Yurdunkulu^{(1)*},  Nurgün Varol⁽²⁾

⁽¹⁾İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye

⁽¹⁾adem.yurdunkulu@ihu.edu.tr, ⁽²⁾nrgnvr@gmail.com

Geliş Tarihi: 05 Şubat 2025

Kabul Tarihi: 18 Mart 2025

Yayın Tarihi: 19 Ocak 2026

Öz: Bu çalışmada Türkiye’de “Filistin” ve “Gazze” anahtar kelimeleri içeren Eğitim Bilimleri alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının çeşitli değişkenlere göre analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayımlanan ve 1998–2024 yılları arasında Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin tamamı araştırma kapsamında belirlenen kriterler doğrultusunda incelenmiştir. Tezler analiz edilirken, araştırma için belirlenen kriterler arasında “lisansüstü düzey”, “araştırma yılı”, “çalışıldıkları üniversite”, “çalışıldıkları bilim dalı”, “konu alanları”, “yazıldıkları dil” ve “yazarların cinsiyeti” gibi çeşitli değişkenler esas alınmıştır. Analiz süreci, sistematik incelemeler ve meta-analizler için tercih edilen raporlama öğelerini kapsayan PRISMA yönergeleri doğrultusunda planlanmıştır. Bulgular, tezlerin %70’ini yüksek lisans çalışmalarının oluşturduğunu, en yoğun üretimin 2024 yılında gerçekleştiğini, en fazla Necmettin Erbakan üniversitesinin yayım yaptığını, en fazla yayım olan İstanbul ve Ankara illeri olduğu ve dil olarak Türkçe dilinde en fazla yayım yapıldığına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Gazze, Eğitim Bilimleri, Lisansüstü Tezler, Sistemik İnceleme, PRISMA

Abstract: In this study, it is aimed to analyze the postgraduate thesis studies in the field of Educational Sciences in Turkey that contain the keywords “Palestine” and “Gaza” according to various variables. For this purpose, all master’s and doctoral theses published in YÖK National Thesis Center and conducted in the field of Educational Sciences between 1998 and 2024 were examined in line with the criteria determined within the scope of the research. While analyzing the theses, various variables such as “graduate level”, “year of research”, “university of study”, “discipline of study”, “subject areas”, “language of writing” and “gender of the authors” were taken as the criteria for the research. The analysis process was planned in line with PRISMA guidelines, which cover the preferred reporting elements for systematic reviews and meta-analyses. The

*Sorumlu Yazar: Adem Yurdunkulu, adem.yurdunkulu@ihu.edu.tr

ORC-ID: A. Yurdunkulu 0000-0001-7879-3184; N. Varol 0000-0002-6282-1926

findings revealed that 70% of the theses were master's theses, the most intensive production occurred in 2024, Necmettin Erbakan University published the most, Istanbul and Ankara provinces had the highest number of publications, and Turkish was the language of most publications.

Keywords: *Palestine, Gaza, Educational Sciences, Graduate Theses, Systematic Review, PRISMA*

1. Giriş

Filistin, Antik Çağ'dan günümüze kadar büyük dönüşümler geçirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde bir sancak olarak yönetilen bölge, Birinci Dünya Savaşı sonrasında İngiliz mandası altına girmiş ve bu durum Arap-Yahudi çatışmasının temelini atmıştır.

1917 ile 1948 yılları arasında Filistin'e Yahudi göçünü teşvik eden ve destekleyen İngilizler tarafından sömürgeleştirildi, ta ki Yahudiler eski Filistin'i oluşturan alanın %79'unda kendileri için egemen bir devlet kurmayı ve dünyanın dört bir yanındaki ülkeler tarafından tanınmayı başarana kadar (Saleh, 2022). 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte Filistinliler çeşitli göç dalgaları ve savaşlarla karşı karşıya kalmış, bölge uluslararası bir sorun haline gelmiştir (Kimmerling ve Migdal, 2003).

Filistin'in siyasal yapısı, tarihsel olarak karmaşık ve dinamik bir süreçten geçmiştir. 1964'te kurulan Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), Filistinlilerin siyasal temsilcisi olarak öne çıkmış, 1993 Oslo Anlaşmaları ile Filistin Ulusal Otoritesi kurulmuştur (Sayigh, 1999). Ancak, bölgede Hamas ve El Fetih gibi gruplar arasındaki siyasal bölünmüşlük ve İsrail'in askeri ve ekonomik politikaları, Filistin'in devletleşme sürecini zorlaştırmıştır (Khalidi, 2020).

Filistin toplumu hem tarihsel mirası hem de modern dönemde yaşanan siyasal gerilimlerin etkisi altında çeşitli sosyo-ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Mültecilik sorunu, işsizlik, eğitim eksiklikleri ve altyapı problemleri Filistin toplumunun günlük yaşamını şekillendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır (Tamari, 2008). Aynı zamanda Filistinlilerin kültürel direnişi ve kimliklerini koruma çabaları, bölgedeki toplumsal hareketlerin ve sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini artırmaktadır (Said, 1992a)

Siyasi yönetim ve Hamas'ın rolü bakımından Gazze Şeridi'nin yönetim yapısı, 2006 Filistin yasama seçimlerinin ardından köklü bir dönüşüm geçirmiştir. Hamas'ın seçimleri kazanması ve 2007'de Gazze'deki kontrolü ele geçirmesi, Filistin siyasetini "iki kutuplu" bir yapıya bölmüştür: Batı Şeria'da FÜO (Fetih partisi liderliğinde), Gazze'de ise Hamas (Roy, 2011). Hamas'ın İsrail'e karşı silahlı direniş meşrulaştıran söylemi, bölgedeki çatışmaları kronikleştirirken, FÜO'nun Oslo Anlaşmaları (1993–1995) çerçevesinde İsrail ile sınırlı iş birliği politikası uluslararası toplum nezdinde tanınırlık sağlamıştır (Khalidi, 2020).

Filistin toprakları söz konusu olduğunda, işgal altındaki her toprakta olduğu gibi, yerli halk ile işgalciler arasında her zaman düşmanlık ve İsrail'in öldürme, yerinden etme, tutuklama ve kutsal yerleri Yahudi yerlerine dönüştürme politikalarına karşı direniş oluştu. Filistin halkı her şekilde bu eylemlere karşı çıkmış, 1987 ve 2001 yıllarında bu politikalara karşı iki ayaklanma patlak vermiştir (Saleh, 2022). Gazze'nin silahlı Filistin direniş hareketlerinin kalesi olduğu düşünöldüğünde, buradaki durum son derece istikrarsızdır. Gazze, 2005 yılında Batı Şeria yönetiminden bağımsızlığını kazanmasından bu yana birçok savaş yaşamış ve yaşamaya devam etmektedir (Saleh, 2022). Bu savaşların en önemlileri 2006, 2009, 2012, 2014, 2021 ve şu anda devam eden ve 2023 yılında başlayan savaşlardır. Bu durum, yerel halk ile işgalci sömürgeci güç arasında bir çatışma olduğu fikriyle büyüyen nesillerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Saleh, 2022).

İsrail ve Mısır'ın 2007'den beri sürdürdüğü ablukanın insani etkileri bağlamında bakıldığında Gazze'deki altyapının çökmesine, işsizlik oranını %47'ye çıkmasına ve nüfusun %80'inden fazlasını uluslararası yardımlara bağımlı hale gelmesine (World Bank, 2023) sebep olmuştur. BM İnsan Hakları Konseyi, ablukanın "toplu cezalandırma" olarak uluslararası hukuku ihlal ettiğini vurgulamıştır (UNHRC, 2021). Tıbbi malzeme eksikliği, elektrik kesintileri ve temiz suya erişim sorunları, çocuk ölümlerinde artışa neden olmuştur (WHO, 2022).

Gazze Şeridi, İsrail–Filistin çatışmasının hem jeopolitik hem de sosyoekonomik boyutlarını somutlaştıran bir mikrokozmostur. Hamas'ın direniş odaklı yaklaşımı, FÜO'nun diplomasi arayışları ve ablukanın yarattığı insani felaket, bölgedeki çözümsüzlüğün sarmalını derinleştirmektedir. Bu bağlamda, kalıcı barışın sağlanması, Filistin iç siyasetinin birleştirilmesi ve insani krizin acilen hafifletilmesini gerektirmektedir.

Filistin halkının devam eden işgali, acı çekmelerine ve savaşlara doğrudan katılmalarına neden olarak bölgeyi hiç bitmeyen bir savaş alanına dönüştürmüştür (Saleh, 2022). Filistin topraklarının bir parçası olan Gazze Şeridi, Akdeniz kıyısında yaklaşık 365 km²'lik bir alanda yer alır ve 2 milyondan fazla Filistinliye ev sahipliği yapar (UNOCHA, 2023). Bölge, 1967'den 2005'e kadar İsrail işgali altında kalmış, ancak 2007'den bu yana Hamas'ın fiili kontrolüne girmiştir. Bu durum, İsrail ve Mısır'ın uyguladığı kara, deniz ve hava ablukasıyla birleşerek derin bir insani krize yol açmıştır (Amnesty International, 2022).

Filistin, tarih boyunca sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde olmuş, çeşitli siyasal ve toplumsal faktörlerin etkisiyle şekillenmiştir. Devletleşme süreci, uluslararası hukuk ve diplomasi açasından tartışmalar yaratmaya devam etmektedir. Gelecekte, Filistin'in barışçıl ve sürdürülebilir bir siyasal çözüm bulabilmesi için bölge içi ve dışı aktörlerin diplomatik girişimleri belirleyici olacaktır (Pappé, 2017).

Çalışmada Türkiye'de Eğitim Bilimleri alanında yapılmış ve "Filistin" ile "Gazze" anahtar kelimelerini içeren lisansüstü ve doktora tezlerinin çeşitli değişkenler bağlamında analizi gerçekleştirme amaçlanmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Türkiye'de 1998–2024 yılları arasında "Filistin" veya "Gazze" anahtar kelimelerini içeren eğitim bilimleri bölümü alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenlere göre analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut tezlerin incelenmesi ile elde edilen çözümlemeler "Filistin"/"Gazze" hakkında tarihsel gelişimi anlama ve güncel eğilimleri ortaya çıkarma konusunda yol gösterici olacaktır. Ek olarak ele alınan lisansüstü tezlere ilişkin ortak yönler ve genel eğilimler ortaya koyulabilecektir.

Bu amaç bağlamında çalışmanın alt problemleri aşağıda verilmiştir. Eğitim bilimleri alanında "Filistin" veya "Gazze" anahtar kelimeleri içeren lisansüstü tezler;

1. Yayınlandığı türe göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Yayınlandıkları yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Yayınlandığı üniversiteye göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Yayınlandığı illere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
5. Yayınlandığı bilim dalına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

6. Yayınlandığı dile göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
7. Kullanılan araştırma yöntemine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
8. Tercih edilen örneklem grubuna göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Çalışmanın önemini şu şekilde özetleyebiliriz: Bir zamanlar Osmanlı Devleti’ne bağlı sonrasında ise Türkiye Cumhuriyeti ile yakın bağları olan Filistin’e karşı akademik camianın ne denli hassasiyet sahibi olduğu ele alınacaktır. Akademisyenlerin siyasi endişeleri, mevki ve makam kaybetme korkuları kimi zaman istedikleri çalışmaları yapmamasına neden olmakta; kimi zaman da içinde bulundukları rahatlıktan ötürü bu tarz konulara girme gereksinimi duymamaktadırlar. Bu çalışma ile Türkiye ve Filistin arasındaki bağlara akademisyenlerin ne denli hassasiyet/ilgi gösterdikleri de gözlemlenebilecektir.

2.2. Yöntem

Filistin veya Gazze anahtar kavramlarını ele alan eğitim bilimleri alanında 1998–2024 yılları arasındaki lisansüstü tezlerin incelenmesini hedefleyen bu çalışma, sistematik derleme yöntemi çerçevesinde kurgulanmıştır.

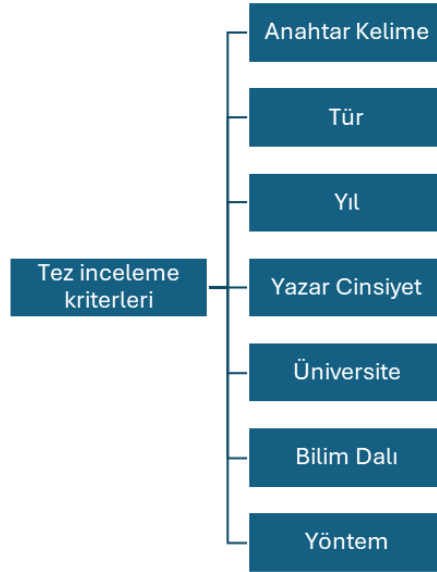
Sistematik derleme; belirli bir konuda gerçekleştirilmiş araştırmaların kapsamlı ve detaylı bir şekilde taranarak, önceden belirlenmiş dâhil etme kriterleri doğrultusunda bulguların sentezlendiği ve konuya dair geniş bir bakış açısı sunan bilimsel bir araştırma türüdür (Aslan, 2018).

2.3. Veri Toplama Süreci

Çalışmaya dâhil edilecek kriterler belirlenirken;

- 1998–2024 yılları arasında “Gazze” ya da “Filistin” anahtar kavramları içeren YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yayımlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezi olması,
- Çalışmanın Eğitim Bilimleri alanında yapılmış olması özellikleri aranmıştır.

Araştırmada öncelikle veri toplama aracında yer alan inceleme kriterleri geliştirilerek belirlenen kriterler doğrultusunda “Tez İnceleme Formu” oluşturulmuştur. Tez inceleme kriterleri Şekil 1’de sunulmuştur.



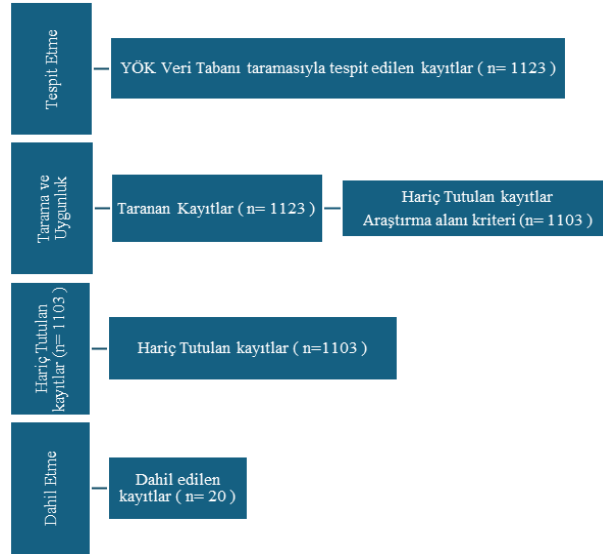
Şekil 1. Çalışmaya Ait Sistematik Derleme Aşamalarına İlişkin Bilgi Akışı

Çalışma kapsamındaki her bir tez, Şekil 1 'de verilen "Tez İnceleme Kriterleri" dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmada geliştirilen "Tez İnceleme Formuna" kaydedilmiştir. Veri toplama sürecinde;

1. Türkiye'de 1998–2024 yılları arasında Eğitim Bilimleri alanına kaynaklık eden tüm lisansüstü tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi'ne kaydedildiği,
2. Tezlere ilişkin bilgilerin (yıl, üniversite, bilim dalı, tür, desen vb.) tez yazarları ya da ilgili enstitü görevlileri tarafından yapılan kontrollerin hatasız yapıldığı varsayılmıştır.

Bu çalışma kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanına "Filistin" veya "Gazze" şeklinde anahtar kavramlar girilmiş ve 1987–2024 yılları arasında yayımlanan 1123 tez olduğu görülmüştür. Sonrasında ise konu kısmı eğitim olarak seçilmiş ve en erken 1998, en yeni 2024 yılına ait 20 tez olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda, analiz süreci, sistematik incelemeler ve meta-analizler için tercih edilen raporlama öğelerini kapsayan PRISMA yönergeleri doğrultusunda planlanmıştır (Moher, Liberati, Tetzlaff, Altman, the PRISMA Group, 2009) ve Şekil 2.'de gösterilmiştir. PRISMA; tanımlama (tespit etme), tarama, uygunluk değerlendirmesi ve dâhil etme olarak dört temel aşamaya dayanmaktadır.



Şekil 2. Çalışmaya Dâhil Edilen Tezlerin Akış Şeması

2.4. Veri Analizi

Verilerin analizinde, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ilgili tüm tez çalışmaları, Microsoft Excel çalışma sayfasında her bir sütuna bir veri gelecek şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenleme kapsamında; araştırmacıların ismi, cinsiyeti, tezin yazım dili, yayımlandığı üniversite, bağlı olduğu ana bilim dalı ve bilim dalı, yılı ve türü gibi bilgiler her bir tez için ayrı bir satıra işlenmiştir. Elde edilen veriler, bu kategoriler doğrultusunda sınıflandırılmış, tablolar halinde organize edilmiş ve analiz edilmiştir. Analizler sonucunda, verilerin frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanarak veri analizleri tamamlanmıştır. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı incelenirken, en fazla tez üretilen üniversiteden başlanarak ilk 15 sıradaki üniversite listelenmiş, geri kalan üniversiteler ise "diğer" kategorisi altında kodlanmıştır.

2.5. İnandırıcılık ve Teyit Edilebilirlik

Mevcut çalışmada bulgular detaylı bir şekilde ele alınmış, tez inceleme kriterlerine göre tablolara işlenmiş ve tutarlı yöntemler kullanılmaya gayret edilmiştir. Aynı zamanda mümkün olduğunca ayrıntılı betimleme yapılmış ve sınırlar net bir şekilde ifade edilmiştir. Bulgular bölümünde ise tablolarda yer alan verilerin birbirleri ile tutarlı ve destekleyici olması elde edilen bilgilerin doğruluğunu tekrar ispat etmiştir.

2.6. Etik Konular

Çalışmadaki veriler kamuya açık olan YÖK Ulusal Tez Merkezinden elde edilmiş ve araştırmacı verilerin toplanması ve kullanımına ilişkin etik hassasiyet göstermiştir. Ayrıca çalışmanın bütününde detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde 1998–2024 yılları aralığında, YÖK Tez Merkezi ulusal veri tabanında indekslenen ve eğitim bilimleri alanında yer alan “Filistin” veya “Gazze” anahtar kavramları içeren lisansüstü tez çalışmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiş ve elde edilen bulgular tablo ve grafikler eşliğinde sunulmuştur.

3.1. Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin türlerine göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.

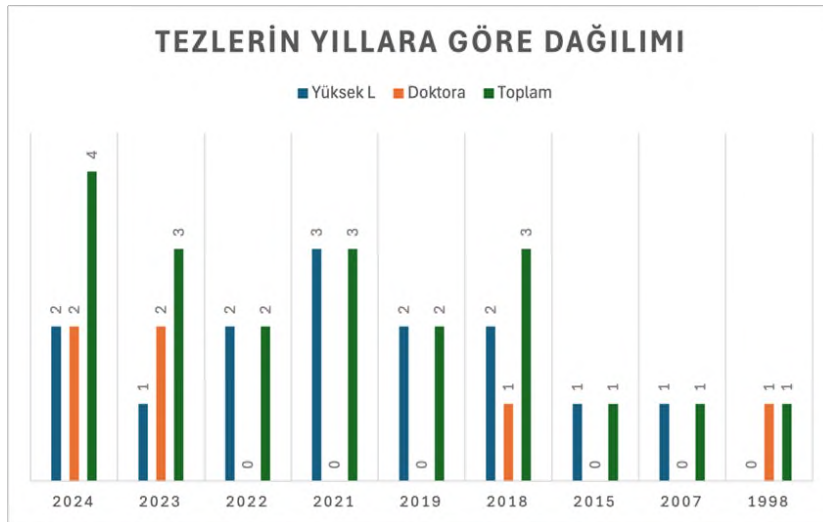
Tablo 1. Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımları

Tezin Türü	f	%
Yüksek Lisans	14	70,00 %
Doktora	6	30,00 %
Toplam	20	100,00 %

Tablo 1.'e bakıldığında çalışma kapsamında Türkiye’de yayımlanan tezlerin yarıdan fazlasının (f=14) yüksek lisans tezlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. 1998–2024 yılları arasında “Filistin” veya “Gazze” anahtar kelimesi ile üretilen toplam 20 tezin, %70.00’i yüksek lisans tezi, %30,00’u ise doktora tezi olduğu görülmektedir.

3.2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin yıllarına göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.

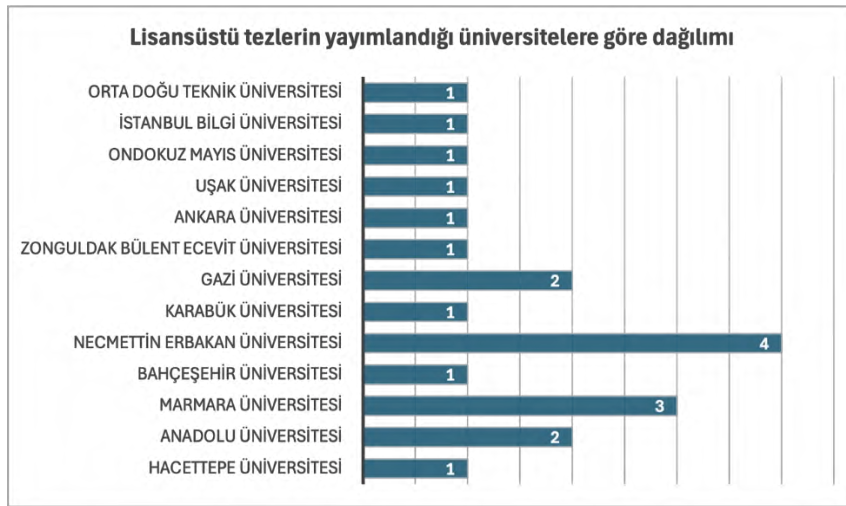


Şekil 3. Lisansüstü Tezlerin Yayımlı Yıllarına Göre Dağılımları

Şekil 3. incelendiğinde, mevcut çalışma kapsamında ele alınan tezlerin artan bir ivme şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek lisans tezlerinin 1998 yılı hariç, diğer tüm yıllarda yapıldığı; doktora tezlerinin ise sadece 1998, 2018, 2023 ve 2024 yıllarında yapıldığı görülmektedir.

3.3. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı Üniversitelere Göre Dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin yayımlandığı üniversitelere göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.

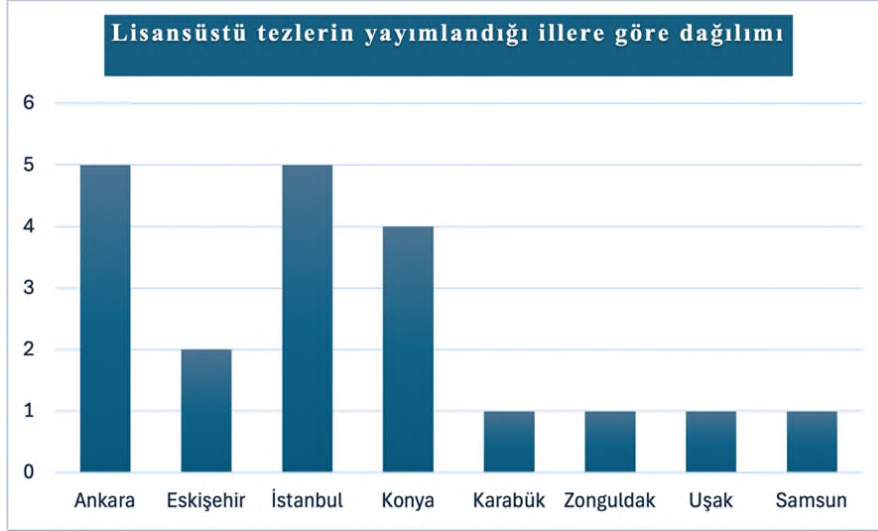


Şekil 4. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Şekil 4. incelendiğinde lisansüstü tezlerin yayımlandığı üniversitelere göre tez yoğunluğunun belirli üniversitelerde toplandığı anlaşılmaktadır. Necmettin Erbakan Üniversitesi 4 tez ile en yüksek yayımlama oranına sahipken, onu 3 teze Marmara Üniversitesi ve 2'şer teze Gazi Üniversitesi ile Anadolu Üniversitesi takip etmektedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi gibi köklü üniversitelerde ise yalnızca birer tez yayımlanmıştır. Ayrıca Türkiye'nin bir diğer köklü üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi'nden konuya ilişkin herhangi bir tez yayımlanmaması da şaşırtıcı bir durum olarak göze çarpmaktadır.

3.4. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı İllere Göre Dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin yayımlandığı illere göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.



Şekil 5. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı İllere Göre Dağılımı

Şekil 5.'e bakıldığında, Ankara ve İstanbul illeri 5'er tez ile en fazla tez yayımlanan şehirler olarak öne çıkmaktadır. Bu iki ilin ardından Konya 4 tez ile önemli bir katkı sağlamaktadır. Eskişehir 2 tez onu takip ederken, Karabük, Zonguldak, Uşak ve Samsun gibi şehirlerinde ise yalnızca birer tez yayımlanmıştır. Konu ile ilgili tez sayılarının büyük illerde daha fazla olması, nicel olarak daha fazla nüfusa ve üniversiteye sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.5. Lisansüstü Tezlerin Yürütüldükleri Alanlara Göre Dağılımı

Bu kısımda lisansüstü tezlerin yürütüldükleri alanlara göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yürütüldükleri Alanlara Göre Dağılımları

Yıl	Tez Türü	Lisansüstü Tezlerin Yürütüldükleri Alanlara Göre Dağılımı
2024	Doktora	Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
	Doktora	Zihin Engelliler Eğitimi Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Din Eğitimi Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Eğitim Teknolojileri Ana Bilim Dalı
2023	Doktora	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
	Doktora	Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
2022	Yüksek Lisans	Sosyoloji Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Aktüerya ve Risk Yönetimi Ana Bilim Dalı
2021	Yüksek Lisans	Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
2019	Yüksek Lisans	Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
2018	Yüksek Lisans	Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
	Doktora	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
2015	Yüksek Lisans	Ortaöğretim Matematik Öğretimi Bilim Dalı
2007	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler Enstitüsü
1998	Doktora	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tablo 2.'ye bakıldığında lisansüstü tezlerin yıllara ve yürütüldükleri alanlara göre dağılımını görülmektedir. Buna göre, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı ve Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, özellikle son yıllarda hem doktora hem de yüksek lisans düzeyinde öne çıkan alanlardır. 2024 yılında Zihin Engelliler Eğitimi, Din Eğitimi ve Eğitim Teknolojileri gibi farklı disiplinlerde yürütülen tezler, alan çeşitliliğinin arttığını ortaya koymaktadır. 2023 yılında Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'nda iki doktora tezi yürütülmesi, bu alandaki akademik ilgiyi göstermektedir. 2022 ve 2021 yıllarında, daha disiplinler arası yaklaşımlar öne çıkmış; Sosyoloji, Aktüerya ve Risk Yönetimi, Yönetim Bilişim Sistemleri gibi farklı sosyal bilim alanlarında tezler yapılmıştır. Bu durum, eğitim bilimlerinin sosyal bilimlerle olan etkileşimini ve çok disiplinli yaklaşımların artışı göstermektedir.

3.6. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı Dillere Göre Dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin yayımlandığı dillere göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Yayımlandığı Dillere Göre Dağılımları

Dil	Yüksek Lisans (f)	%	Doktora (f)	%
Türkçe	10	71,42	5	83,33
İngilizce	4	28,58	1	16,67
Toplam	14	100,00	6	100,00

Tablo 3. incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunun Türkçe yazıldığı anlaşılmaktadır. Yüksek lisans tezlerinin %71,42'si (10 tez) ve doktora tezlerinin %83,33'ü (5 tez) Türkçe olarak hazırlandığı buna karşılık, İngilizce yazılan tezler yüksek lisansta %28,58 (4 tez), doktora ise yalnızca %16,67 (1 tez) oranında olduğu görülmektedir. İngilizce yazılan tezlerin yüksek lisansta olması ayrı bir ilgi çekici nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.7. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre nasıl dağılım gösterdikleri ele alınmıştır. Tabloda yer alan yöntem isimleri tezlerdeki kullanıldıkları nasıl ise o şekilde yazılmıştır.

Tablo 4. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımları

Yıl	Tez Türü	Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımları
2024	Doktora	İlişkisel Tarama Modeli
	Doktora	Fenomenoloji Araştırma Yöntemi
	Yüksek Lisans	Durum Çalışması
	Yüksek Lisans	Doküman İncelemesi
2023	Doktora	Doküman İncelemesi
	Doktora	Betimsel Tarama Modeli
	Yüksek Lisans	Betimsel Tarama Modeli
2022	Yüksek Lisans	Nitel Araştırma Yöntemi
	Yüksek Lisans	Nicel Yöntem
2021	Yüksek Lisans	Test Tekniği
	Yüksek Lisans	Korelasyonel Araştırma Yöntemi
	Yüksek Lisans	Nitel Görüşme Modeli
2019	Yüksek Lisans	Doküman Analizi
	Yüksek Lisans	Tarama Modeli
2018	Yüksek Lisans	Tarama Modeli yaklaşımı
	Yüksek Lisans	Nitel Amaçlı Örneklem Tekniği
	Doktora	Karma Yöntem (Temel Yorumlayıcı Desen + Çok Aşamalı Rastlantısal Küme Örneklem Yöntemi)
2015	Yüksek Lisans	Nicel Tarama Yöntemi
2007	Yüksek Lisans	Karma Yöntem (Görüşme Tekniği + Temel Nicel Araştırma Yöntemi)
1998	Doktora	Yarı Nitel Deseni

3.8. Lisansüstü tezlerin örneklem seçimlerine göre dağılımları

Bu kısımda lisansüstü tezlerin örneklem gruplarına göre nasıl dağılım gösterdikleri yer almaktadır.

Tablo 5. Lisansüstü Tezlerin Örneklem Gruplarına Göre Dağılımları

Yıl	Tez Türü	Lisansüstü Tezlerin Örneklem Gruplarına Göre Dağılımları
2024	Doktora	Gazze Şeridi'ndeki 4716 lise öğrencisi
	Doktora	Ankara ilindeki Suriyeli mültecilerden oluşan 9 öğretmen
	Yüksek Lisans	Kudüs konulu 10 resimli çocuk kitabı
	Yüksek Lisans	Kudüs'te çalışan öğretmen ve eğitim liderleri
2023	Doktora	Filistin Eğitim ve Yükseköğretim Bakanlığı'ndan alınan belgeler
	Doktora	Filistin'de yer alan Gazze Şeridi Valiliklerindeki devlet okullarındaki 4. sınıflarda derse giren 248 öğretmen
	Yüksek Lisans	Devlet ortaokullarında görev yapan 275 okul müdürü
2022	Yüksek Lisans	Filistinli 15 üniversite öğrencisi
	Yüksek Lisans	El-Kudüs Üniversitesi'nde çalışan akademik ve idari 1420 kişi
2021	Yüksek Lisans	Filistin Gazze şehrinde eğitim gören, 16 sınıftan toplam 560 lise öğrencisi
	Yüksek Lisans	İsrail vatandaşı olan, İsrail'de yaşayan 234 Arab Filistinliler
	Yüksek Lisans	El-Kudüs Üniversitesi'nde Türkçe'yi yabancı dil olarak öğrenen 60 üniversite öğrencisi
2019	Yüksek Lisans	Filistin Yükseköğretim Sistemine ilişkin mevzuat, rapor, değerlendirme, istatistikler
	Yüksek Lisans	Gazze'deki özel eğitim merkezinde görev yapan 100 zihinsel engelli öğretmen
2018	Yüksek Lisans	41 Yabancı uyruklu üniversite öğrencisi
	Yüksek Lisans	22 Lisansüstü öğrencisi
	Doktora	5 okul yöneticisi, 5 psikolojik danışman, 10 öğretmen- Filistin Batı Şeria'daki 827 lise öğrencisi
2015	Yüksek Lisans	100 lisansüstü öğretmen adayı
2007	Yüksek Lisans	15 öğrenci, 5 profesör - 133 doküman
1998	Doktora	Üst düzey üniversite yöneticileri

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Türkiye'de Eğitim Bilimleri alanında yapılmış ve “Filistin” ile “Gazze” anahtar kelimelerini içeren lisansüstü ve doktora tezlerinin çeşitli değişkenler bağlamında analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, çalışmanın kapsamı çerçevesinde bazı önemli eğilimleri ve akademik ilgiyi ortaya koymaktadır.

Öncelikle, tezlerin %70'inin yüksek lisans düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, ilgili konuların akademik araştırmalarda daha çok yüksek lisans seviyesinde ele alındığını, doktora düzeyinde ise görece daha az çalışıldığını göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bunun nedenleri arasında, doktora tezlerinin genellikle daha geniş kapsamlı ve derinlemesine analizler içermesi gerektiğinden dolayı araştırmacıların farklı konu alanlarına yönelmesi gösterilebilir. Gelecekte, bu alandaki doktora tez sayısının artırılması, konunun akademik literatürde daha derinlikli incelenmesini sağlayabilir (Creswell, 2014).

Araştırma bulguları, en yoğun tez üretiminin 2024 yılında gerçekleştiğini göstermektedir. Bu artış, Filistin ve Gazze konularına yönelik akademik ilginin son yıllarda arttığını ve güncel gelişmelerin akademik çalışmalara yansıdığını ortaya koymaktadır (Said, 1994). Özellikle bölgedeki olayların dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de akademik alanda yankı bulması, araştırma eğilimlerini şekillendiren önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir (Chomsky, 2010).

Üniversiteler düzeyinde yapılan analizde, en fazla çalışmanın Necmettin Erbakan Üniversitesi tarafından üretildiği görülmektedir. Bu durum, ilgili üniversitenin bu konuya akademik olarak daha fazla eğildiğini ve ilgili alanda çalışan akademisyenlerin varlığını işaret etmektedir. Üniversitelerin akademik odak noktaları, bünyelerindeki akademisyenlerin araştırma ilgi alanlarına ve bilimsel teşvik politikalarına bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir (Altbach, 2004). Dolayısıyla, farklı üniversitelerde bu konulara yönelik akademik ilginin artırılması adına daha fazla akademik destek ve teşvik sağlanması faydalı olabilir.

Coğrafi dağılım açısından incelendiğinde, en fazla yayımın İstanbul ve Ankara illerinde yapıldığı belirlenmiştir. Bu sonuç, akademik üretimde metropol üniversitelerinin hâkimiyetini ortaya koymaktadır (Karasar, 2020). Türkiye'deki akademik çalışmaların büyük şehirlerde yoğunlaşması, araştırma olanaklarının ve akademik kadroların bu bölgelerde daha geniş kapsamlı olmasından kaynaklanabilir. Anadolu'daki diğer üniversitelerde de bu alanda araştırmaların teşvik edilmesi, konunun daha geniş bir akademik tabana yayılmasını sağlayacaktır (Trow, 1973).

Dil tercihleri açısından yapılan inceleme, tezlerin büyük bir çoğunluğunun Türkçe olarak yazıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, konunun yerel akademik camiada daha fazla ilgi gördüğünü göstermektedir. Ancak, uluslararası akademik camiayla daha fazla etkileşim sağlanması adına İngilizce ve diğer yabancı dillerde yapılan çalışmaların

artırılması önem arz etmektedir (Swales, 1990). Bu bağlamda, uluslararası akademik değişim programlarının teşvik edilmesi ve yurt dışındaki üniversitelerle ortak projelerin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, Erasmus+ ve benzeri programlar aracılığıyla araştırmacıların farklı akademik ortamlarla etkileşim kurmaları sağlanabilir. Bu tür iş birlikleri, Türkiye’deki akademik üretimin uluslararası düzeyde daha fazla görünürlük kazanmasına katkıda bulunacaktır. Böylece, Türkiye’de üretilen akademik bilginin uluslararası düzeyde daha fazla görünürlük kazanması ve küresel akademik tartışmalara katkı sağlaması mümkün olacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Filistin ve Gazze konularına yönelik lisansüstü akademik çalışmaların Türkiye’de belirli üniversiteler ve büyükşehir merkezlerinde yoğunlaştığı, yüksek lisans düzeyinde daha fazla çalışıldığı ve araştırmaların çoğunlukla Türkçe olarak üretildiği görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda, ilgili konuların daha geniş bir akademik çerçevede ele alınması için doktora düzeyindeki araştırmaların teşvik edilmesi, Anadolu’daki üniversitelerde akademik üretimin artırılması ve İngilizce yayın yapma kapasitesinin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, akademik politikalar kapsamında Filistin ve Gazze temalı araştırmalara yönelik fon sağlanması ve akademik teşviklerin artırılması, bu alandaki bilimsel çeşitliliği ve etki alanını genişletebilir. Gelecekte, doktora seviyesindeki çalışmaların artırılması, farklı üniversitelerde bu konuya yönelik akademik teşviklerin sağlanması ve İngilizce yayınların teşvik edilmesi, konunun daha geniş bir akademik perspektifle ele alınmasını sağlayabilir (Bourdieu, 1988). Bu doğrultuda, ilgili alanda yapılan çalışmaların nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi, Türkiye’deki akademik camianın bu küresel meseleye katkısını artıracaktır.

4.1. Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

- **Disiplinlerarası Çalışmaların Teşvik Edilmesi:** Eğitim bilimleri ile uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi alanların kesişiminde daha fazla çalışma yapılması, konunun farklı perspektiflerden ele alınmasını sağlayacaktır.
- **Doktora Tezlerinin Artırılması:** Bu alandaki doktora düzeyindeki çalışmaların teşvik edilmesi, konunun daha derinlemesine analiz edilmesine katkı sağlayabilir.
- **Uluslararası İşbirliklerinin Güçlendirilmesi:** Yurt dışındaki üniversiteler ve araştırma merkezleriyle ortak projeler geliştirilerek, konunun küresel bağlamda ele alınması sağlanabilir.
- **İngilizce Yayınların Artırılması:** Türkiye’de yapılan çalışmaların uluslararası akademik camiaya daha fazla ulaşabilmesi için İngilizce makaleler ve kitap bölümlerinin teşvik edilmesi önemlidir.

- **Veri Tabanlarının ve Kaynakların Genişletilmesi:** Çalışmaların daha kapsamlı veri setleri ile desteklenmesi ve geniş ölçekli meta-analizlerin yapılması önerilmektedir.
- **Uygulamalı Araştırmaların Artırılması:** Eğitimde Gazze ve Filistin konularının müfredatlara entegrasyonu ve öğretim materyallerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalı araştırmalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Altbach, P. G. (2004). Globalisation and the university: Myths and realities in an unequal world. *Tertiary Education and Management*, 10(1), 3–25. <https://doi.org/10.1080/13583883.2004.9967114>
- Amnesty International. (2022). *Israel's apartheid against Palestinians: Cruel system of domination and crime against humanity*. Londra: Amnesty International.
- Aslan, A. (2018). Sistematik derleme ve meta-analizi. *Acta Medica Alanya*, 2(2), 62–63.
- Bourdieu, P. (1988). *Homo academicus*. Stanford University Press.
- Chomsky, N. ve Papp, I. (2013). *Gaza in crisis: Reflections on Israel's war against the Palestinians*. Haymarket books.
- Creswell, J. W. (2014). *Research desing: Qualitative, quantitative and mixed methods approach* (4. bs.). United State of America: Sage Publications.
- Chomsky, N. (2010). Some simple evo devo theses: How true might they be for language. *The evolution of human language*, 45–62.
- Fawcett, L. ve Sayigh, Y. (Ed.). (1999). *The third world beyond the Cold War: Continuity and change*. OUP Oxford.
- Jawad, S. A. (2004). Kimmerling and Migdal: The Palestinian people: A history. *Journal of Palestine Studies*, 33(3), 110–112. <https://doi.org/10.1525/jps.2004.33.3.110>
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (35. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Khalidi, R. (2020). *The hundred years' war on Palestine: A history of settler colonialism and resistance, 1917–2017*. New York: Metropolitan Books.
- Kimmerling, B., & Migdal, J. (2003). *The Palestinian people: a history* Harvard University Press. *Cambridge MA*.
- Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG; the PRISMA Group. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *PLOS Medicine*, 6(7), 1–6 <http://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000097>
- Pappé, I. (2017). *Ten myths about Israel*. Verso Books.
- Roy, S. (2011). *Hamas and civil society in Gaza: Engaging the Islamist social sector*. Princeton: Princeton University Press.
- Said, E. W. (1992a). Peace and the Middle East. *Journal of Communication Inquiry*, 16(1), 5–19. <https://doi.org/10.1177/019685999201600101>
- Said, E. W. (1992b). *The question of Palestine*. New York, NY: Vintage Books.
- Said, E. W. (1994). *Orientalism*. New York, NY: Vintage Books.

- Saleh, M. M. (2022). *The Palestine issue: Historical background and contemporary developments*. Beirut, Lebanon: Al-Zaytouna Centre for Studies and Consultations.
- Sayigh, A. (1999). Renewable energy–the way forward. *Applied Energy*, 64(1–4), 15–30.
- Sayigh, Y. (1999). *Armed struggle and the search for state: The Palestinian National Movement, 1949–1993*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Tamari, S. (2008). *Mountain against the sea: Essays on Palestinian society and culture*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Trow, M. (1973). *Problems in the transition from elite to mass higher education*. Berkeley, CA: Carnegie Commission on Higher Education.
- UNGA. (2012). *Resolution 67/19: Status of Palestine in the United Nations*. New York: United Nations General Assembly.
- UNHRC. (2021). *Report of the independent international commission of inquiry on the occupied Palestinian territory*. Cenevre: United Nations Human Rights Council.
- UNOCHA. (2023). *Humanitarian needs overview: Occupied Palestinian territory*. New York: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.
- WHO. (2022). *Health access barriers for Gaza patients*. Cenevre: World Health Organization.
- World Bank. (2023). *Economic monitoring report to the Ad Hoc Liaison Committee*. Washington, DC: World Bank Group.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.